

Gelukkiger met een zoon of een dochter?

Hoe traditioneler de ouder hoe minder tevreden met een dochter

Student: Karin Kuipers
Studentnummer: 363648
Vak: Scriptie
Docent: Pearl Dykstra en Thijs van den Broek
Datum: 15 juni 2014

SAMENVATTING

Het is voor de ontwikkeling van een kind belangrijk dat zijn of haar ouders gelukkig zijn. Als een jongen ouders gelukkiger maakt dan een meisje geeft dit een ongelijke start. Ik heb onderzocht of Nederlandse ouders een hogere toename van welbevinden aangeven na geboorte van een zoon dan na geboorte van een dochter. Uit mijn onderzoek blijkt dat Nederlandse ouders geen hogere toename van welbevinden aangeven na geboorte van een zoon. Maar als er gekeken wordt of ouders hechten aan het traditionele rollenpatroon blijkt dat naarmate ouders traditioneler zijn, ze een hogere toename van welbevinden aangeven als ze een zoon hebben gekregen dan als ze een dochter hebben gekregen. Het lijkt er op dat meisjes licht in het nadeel zijn naarmate ouders traditioneler zijn en jongens juist naarmate ouders progressiever zijn. Per saldo middelt dit uit over alle Nederlandse ouders en wordt er voor alle Nederlandse ouders geen verschil gevonden in welbevinden na geboorte van een zoon of een dochter.

Ik heb dit onderzocht door gebruik te maken van de dataset van de Netherlands Kinship Panel Study. Uit deze panelstudie heb ik de 235 respondenten geselecteerd die eerst geen kinderen hadden en bij een volgend interview één kind en ook niet meer dan één kind. Ik heb ouders die een jongen hebben gekregen vergeleken met ouders die een meisje hebben gekregen. Mijn onderzoek is hiermee een natuurlijk experiment, omdat het van het toeval afhangt of mensen een meisje of een jongen krijgen.

INLEIDING

Het is van belang voor de ontwikkeling van het kind dat ouders gelukkig zijn. Om het extreem te stellen: als ouders depressief zijn heeft dat negatieve consequenties voor het kind; kinderen met een depressieve ouder lopen het risico op gedragsproblemen en depressie. Deze gedragsproblemen en kans op depressie van een kind komen voor het merendeel door het opgroeien met een depressieve ouder en niet door genetische aanleg (Downey & Coyne, 1990). Verder tonen Lerner en Galambos (1985) een verband aan tussen hoe gelukkig een moeder is met de moederrol en moeilijke kinderen. Moeders die gelukkiger zijn in de moederrol hebben minder vaak een moeilijk kind. Andersom lijkt er geen verband te zijn: als een moeder een moeilijker kind heeft is ze gemiddeld genomen niet minder blij met de moederrol.

Gelukkige ouders zijn belangrijk voor een goede ontwikkeling van het kind en daarmee een relevant maatschappelijk thema. Als er bepaalde kinderen zijn die structureel gelukkigere ouders hebben, hebben deze kinderen naar waarschijnlijkheid betere

kansen. Mijn onderzoek richt zich op het geslacht van het kind. Als het kind van het ene of andere geslacht structureel gelukkigere ouders heeft, geeft dit een ongelijke start. Er is onderzoek gedaan naar het welbevinden van ouders na het krijgen van een kind, maar er is daarbij niet bepaald of er verschil in welbevinden is na het krijgen van een zoon of een dochter. Ook is er onderzoek gedaan naar de voorkeur voor een kind van het ene of andere geslacht. Ik gebruik theorieën over de voorkeur voor het nageslacht om het welbevinden van ouders te voorspellen na geboorte van een zoon of dochter. Ik neem hierbij aan dat als het kind van het voorkeurgeslacht wordt geboren de ouder hier blijer mee is en een hogere mate van welbevinden aangeeft, dan als het kind van het niet-voorkeurgeslacht wordt geboren.

De voorkeur voor het nageslacht is in traditionele landen anders dan in progressieve landen. Ik zal aantonen dat hieraan hetzelfde mechanisme ten grondslag ligt. De voorkeur voor het nageslacht lijkt te worden bepaald door de verwachting van mannelijk en vrouwelijk gedrag en de waarde die aan dat gedrag wordt toegekend. Hierin zijn verschillen tussen landen, maar ook verschillen binnen landen. Mijn onderzoek richt zich op Nederlandse gezinnen. Nederlanders zouden weleens traditioneler kunnen zijn dan we denken, omdat veel vrouwen parttime werken en niet economisch zelfstandig zijn. Deze traditionele rolverdeling in Nederland kan de voorkeur van ouders voor het geslacht van het nageslacht beïnvloeden en dus hoe gelukkig ze zijn als hun kind is geboren.

Mijn probleemstelling is als volgt: ervaren Nederlandse ouders, die hun eerste kind krijgen, een grotere toename van welbevinden na geboorte van een zoon dan na geboorte van een dochter? En is dit positieve effect van het krijgen van een zoon ten opzichte van een dochter groter als ouders traditioneler zijn?

Ik heb dit onderzocht door middel van een natuurlijk experiment en heb mijn data gehaald uit het databestand van de Netherlands Kinship Panel Study. Het voordeel van een experimentele opzet is dat er causale verbanden kunnen worden gelegd.

THEORIE

Mijn onderzoek richt zich op het gevoel van welbevinden van ouders na geboorte van een zoon ten opzichte van het gevoel van welbevinden na geboorte van een dochter. Er is weinig theorie te vinden over het gevoel van welbevinden van ouders in relatie tot het geslacht van hun kind. Er is wel onderzoek gedaan naar het welbevinden van ouders na geboorte van een kind ten opzichte van het welbevinden voor de geboorte van dit kind

ongeacht het geslacht. Ouders geven gemiddeld genomen een wat lager welbevinden aan na geboorte van een kind dan voor geboorte van dit kind (Keizer, Dykstra & Poortman, 2010). Verder blijkt uit onderzoek dat de tevredenheid over de partnerrelatie (dus het welbevinden van de ouders) daalt na geboorte van een kind, om na een aantal jaren wel weer te stijgen (Keizer & Schenk, 2012). Ook is er theorie te vinden over de voorkeur voor het nageslacht, die ik hieronder in het hoofdstuk rollenpatroon van mannen en vrouwen beschrijf. Mijn onderzoek gaat nadrukkelijk niet over de voorkeur voor het nageslacht. Ik gebruik wel de theorieën over deze voorkeur om mijn hypothesen over het welbevinden van ouders na geboorte van een zoon of dochter theoretisch te onderbouwen. Hierbij ga ik er vanuit dat als het kind van het voorkeurgeslacht wordt geboren de ouder hier blijer mee is en een hogere mate van welbevinden aangeeft na geboorte van dit kind.

Rollenpatroon van mannen en vrouwen

In de literatuur worden er verschillende verklaringen genoemd voor de seksevoorkeur voor het nageslacht. Dit zijn onder andere economische en sociaal-culturele verklaringen. Eerder onderzoek suggereert onder meer dat de voorkeur voor het geslacht samenhangt met hoe een individu denkt over het rollenpatroon tussen man en vrouw. In de traditionele verdeling tussen man en vrouw is het de rol van de man om buitenshuis te werken en van de vrouw om voor de huishouding te zorgen en de verzorging van man en kinderen op zich te nemen, waarbij de man aan het hoofd van de familie staat (Blom, 1993).

In landen waar mensen gemiddeld genomen een sterkere voorkeur hebben voor een traditionele rolverdeling tussen mannen en vrouwen, zoals in Zuid-Korea, is er een voorkeur voor een zoon. Als theorie voor de voorkeur voor een zoon wordt het patriarchale familiesysteem genoemd en het gebrek aan autonomie van vrouwen. Een man heeft meer status als hoofd van de familie dan een vrouw. Een zoon geeft als potentieel hoofd van de familie dan ook meer status dan een dochter (Das Gupt, Zhenghua, Bohua, Zhenming, Chung & Hwa-Ok, 2003).

Er wordt in de literatuur vanuit gegaan dat er in rijke, niet-traditionele landen geen grote voorkeur is voor een kind van het ene of het andere geslacht (Lundberg, 2005). Andersson, Hank, Ronsen en Vikat (2006) hebben onderzoek gedaan naar seksevoorkeur voor het nageslacht in de Scandinavische landen, die als progressief worden gezien. In Scandinavische landen lijken mensen een lichte voorkeur voor een meisje te

hebben. Volgens Andersson et al. (2006) wordt de voorkeur bepaald door de verwachting van mannelijk en vrouwelijk gedrag. Ouders hebben bij een dochter de verwachting dat deze in de toekomst de rol van kostwinner prima kan vervullen net als een zoon. Maar van dochters verwachten ouders ook een verzorgende rol, die meer aan vrouwen dan aan mannen wordt toegeschreven.

Het lijkt erop dat hoe blij een ouder is met het geslacht van het kind afhankelijk is van de verwachting van het toekomstig gedrag van dit kind en de waarde die daaraan wordt toegekend. Dit geldt voor zowel traditionele als progressieve ouders. Bij traditionele mensen is het de verwachting dat een man zich gedraagt als kostwinner en hoofd van het gezin en dat een vrouw de verzorgende rol op zich neemt. Een zoon als toekomstig kostwinner en hoofd van het gezin geeft bij traditionele mensen meer status. Traditionele mensen zullen naar verwachting meer tevreden zijn na geboorte van een zoon dan na geboorte van een dochter. Bij progressieve mensen speelt ook de verwachting van mannelijk en vrouwelijk gedrag een rol, maar de verwachting is anders. Progressieve mensen lijken net als traditionele mensen verzorgend gedrag meer van een vrouw te verwachten dan van een man. Echter, in hun optiek kan een vrouw evenzo goed de rol van kostwinner op zich nemen. Het feit dat in de optiek van progressieve mensen, vrouwen dus zowel de taken binnenshuis als buitenshuis goed op zich kunnen nemen, leidt tot de verwachting dat progressieve mensen eerder een lichte voorkeur voor een dochter zullen hebben.

In Nederland is er sprake van een van oudsher patriarchaal familiesysteem, waarbij de man het hoofd van het gezin was en de vrouw een dienende taak had (Blom, 1993). Het is mijn verwachting dat deze oude waarden nog hun doorwerking hebben in bepaalde Nederlandse gezinnen, waar het traditionele rollenpatroon een grotere rol speelt. De traditionele rolverdeling lijkt in Nederland nog veel voor te komen. De hoeveelheid parttime werkende vrouwen zou hierop kunnen wijzen. In 2008 was het percentage parttime werkende vrouwen in Nederland 75% ten opzichte van een Europees gemiddelde van 31% (Van Doorne-Huiskes & Schippers, 2010). Het aantal vrouwen dat in Nederland parttime werkt is aanzienlijk groter dan het aantal mannen dat parttime werkt (Visser, 2002). Dit maakt dat bijna de helft van de Nederlandse vrouwen niet economisch zelfstandig is (Van den Brakel, 2012; Van Doorne-Huiskes & Schippers, 2010). Vrouwen werken minder uren dan mannen en nemen het merendeel van de huishoudelijke taken op zich (Ribberink, 2001), dus wellicht is er sprake van een traditionele rolverdeling tussen mannen en vrouwen in Nederland. Gemiddeld genomen werken mannen nog

steeds meer buitenshuis dan vrouwen en neemt een vrouw meer van de zorgtaken op zich. Door dit hechten aan het traditionele rollenpatroon tussen man en vrouw in Nederlandse gezinnen zou een zoon meer status kunnen geven, omdat er van een zoon naar waarschijnlijkheid wordt verwacht dat hij later het merendeel van de rol van kostwinner op zich neemt en aan het hoofd van het gezin staat. Het is mijn verwachting dat ouders een hogere mate van welbevinden aangeven na geboorte van een zoon ten opzichte van een dochter. Hieruit volgt hypothese 1.

Hypothese 1: Nederlandse ouders geven een hogere toename van welbevinden aan na geboorte van een zoon dan na geboorte van een dochter.

Hypothese 1 veronderstelt een effect van het geslacht van het kind op het welbevinden van Nederlandse ouders in het algemeen. Dit is gebaseerd op het idee dat Nederlanders gemiddeld genomen vrij traditioneel zijn. Er zijn echter verschillen tussen de Nederlandse gezinnen in de mate waarin er in deze gezinnen wordt gehecht aan een traditioneel rollenpatroon tussen mannen en vrouwen. Het is denkbaar dat vooral mensen die meer hechten aan een traditioneel rollenpatroon, meer status zullen ontleen aan een zoon dan aan een dochter. Het is mijn verwachting dat als mensen meer hechten aan een traditionele rolverdeling tussen mannen en vrouwen ze een hogere toename van welbevinden aangeven na geboorte van zoon dan bij mensen die minder hechten aan het traditionele rollenpatroon. In Nederland zouden progressievere ouders, waar net als in de Scandinavische landen meer gender-gelijkheid is, weleens een relatief hogere toename van welbevinden na geboorte van een dochter, dan na geboorte van een zoon, aan kunnen geven. Hieruit volgt hypothese 2 over de relatie tussen traditionaliteit van ouders en de toename in welbevinden na het krijgen van een zoon of dochter.

Hypothese 2: Naarmate ouders traditioneler zijn geven ze een hogere toename van welbevinden aan na geboorte van een zoon in vergelijking met een dochter.

DATA EN METHODEN

Data en steekproef

In het panelonderzoek Netherlands Kinship Panel Study (NKPS) zijn allerlei vragen rondom familie gesteld aan volwassen respondenten in de leeftijd van 18 tot 89. Er zijn

aan de respondenten stellingen voorgelegd met betrekking tot het welbevinden van de respondenten en stellingen waaruit op te maken is of de respondenten hechten aan het traditionele rollenpatroon. NKPS is een panelonderzoek, waarbij dezelfde respondenten verschillende malen (tot nog toe drie maal) een vragenlijst voorgelegd hebben gekregen. Hier zat steeds een aantal jaren tussen. De meting heeft in 2002-2003 (wave 1), 2006-2007 (wave 2) en 2010-2011 (wave 3) plaatsgevonden. Aan NKPS hebben bij de eerste meting ongeveer achtduizend mensen deelgenomen, waarvan er zesduizend een tweede maal hebben meegedaan en ruim vierduizend een derde maal.

Mijn steekproef is heel specifiek: het gaat om mensen die op tijdstip nul nog geen kind hadden en op tijdstip één, één kind en ook niet meer dan één kind. Door alleen respondenten te selecteren met één kind, kan ik ouders die een jongen hebben gekregen vergelijken met ouders die een meisje hebben gekregen. Omdat de respondenten drie maal zijn geïnterviewd kan dit gaan om respondenten die tussen wave 1 en wave 2 hun eerste kind hebben gekregen, maar ook om respondenten die tussen wave 2 en wave 3 hun eerste kind hebben gekregen. Door deze selectie zijn er in de steekproef alleen mensen met één kind opgenomen en niet met meerdere kinderen; aan deze eis voldoen 261 respondenten. Ik heb respondenten waarbij er een waarde ontbreekt op één van de door mij gebruikte variabelen (inclusief de controlevariabelen) niet meegenomen in mijn steekproef. Hierdoor maken 17 mensen geen deel uit van mijn steekproef en blijven er nog 244 over. Veel van de respondenten, zo'n 97 procent, wonen na geboorte van het kind samen met hun partner (getrouwd of ongetrouwd), Ik heb er voor gekozen alleen de respondenten te selecteren met een partner om een meer homogene steekproef te krijgen; door deze eis zijn uit mijn steekproef 8 mensen verdwenen en blijven er nog 236 over. Omdat er ongeveer vier jaar tussen de verschillende metingen ligt kan de leeftijd van het kind tussen nul en vier liggen. Bij één van de respondenten was dit niet het geval. In de dataset van de NKPS is bij deze respondent de waarde van de leeftijd van het nieuwgeboren kind 14 jaar. Ik heb geen reden gevonden waarom deze waarde niet klopt. Deze respondent met een onlogische waarde op de leeftijd van het nieuwgeboren kind heb ik verwijderd. Van de zesduizend respondenten die meer dan één maal hebben deelgenomen blijven er 235 over die aan de bovengenoemde criteria voldoen.

Meetinstrumenten

Om de mate van welbevinden van mijn respondenten te bepalen heb ik een schaal gemaakt op basis van de volgende stellingen uit de NKPS-vragenlijst: a. mijn leven is ide-

aal in de meeste opzichten, b. mijn levensomstandigheden zijn uitstekend, c. ik ben tevreden met mijn leven, alles bij elkaar genomen, d. als ik mijn leven opnieuw kon leven zou ik heel weinig anders doen. De antwoordcategorieën die bij deze vragen horen zijn 1. helemaal mee eens, 2. mee eens, 3. niet eens, niet oneens, 4. mee oneens, 5. helemaal mee oneens. Deze stellingen behoren tot de schaal over welbevinden die is ontwikkeld door Diener en collega's (Diener, Emmons, Larsen & Griffin, 1985) en gebruikt is in de NKPS (Dykstra, Kalmijn, Knijn, Komter, Liefbroer & Mulder, 2012). Cronbach's Alpha voor de schaal voor mate van welbevinden is 0,736 voor de 235 respondenten die aan mijn criteria voldoen. De schaal voor de mate van welbevinden lijkt dus betrouwbaar te zijn, hetgeen betekent dat de vier items die de schaal vormen hetzelfde meten. Ik heb de items die bij de schaal mate van welbevinden horen gehercodeerd, om daarmee een schaal te maken waarin een hogere mate van welbevinden een hogere score geeft. Het gemiddelde van het verschil tussen de na- en voormeting van de vier items vormt de schaal "toename welbevinden". Met deze schaal wordt het gevoel van welbevinden van mensen gemeten na geboorte van het eerste kind in vergelijking met de meting voor geboorte van dit kind. Voor de geboorte van het eerste kind loopt de schaal van 0,75 tot 4,00 en na geboorte van het eerste kind van 1,00 tot 4,00. Bij een score van 4,00 heeft de respondent op alle stellingen helemaal mee eens geantwoord en geeft hiermee een hoge mate van welbevinden aan. Bij een score van 0,00 heeft de respondent op alle stellingen helemaal mee oneens geantwoord en geeft dus een lage mate van welbevinden aan. De schaal toename welbevinden loopt van -2,25 tot 2,25, met een gemiddelde van 0,01. Gemiddeld genomen is het welbevinden van ouders na geboorte van het eerste kind ongeveer gelijk aan voor de geboorte van dit kind. Er is een enkele grote uitschieter, zowel een ouder die een veel hoger welbevinden na geboorte van het kind aangeeft als veel lager ten opzichte van voor de geboorte van het kind..

Om het hechten aan het traditionele rollenpatroon op tijdstip 0 te kunnen meten heb ik een schaal gemaakt op basis van de volgende vijf stellingen: a. een vrouw moet stoppen met werken als ze een kind krijgt, b. het is onnatuurlijk als vrouwen in een bedrijf leiding uitoefenen over mannen, c. het is voor jongens belangrijker dan voor meisjes dat zij later hun eigen inkomen kunnen verdienen, d. een moeder die werkt, kiest voor zichzelf in plaats van voor het gezin, e. de taken en verantwoordelijkheden in een relatie kunnen het best verdeeld worden volgens de gewoonten, tradities en regels die altijd hebben gegolden. De antwoordcategorieën zijn wederom: 1. helemaal mee eens, 2. mee eens, 3. niet eens, niet oneens, 4. mee oneens, 5. helemaal mee oneens. Ik heb de items

voor de schaal hechten aan het traditionele rollenpatroon gehercodeerd, omdat ik net als bij toename welbevinden een schaal wil die bij meer hechten aan het traditionele rollenpatroon een hogere waarde geeft. Het gemiddelde van de vijf items vormt de schaal "traditioneel rollenpatroon". De schaal loopt van 0,0 tot 4,0, waarbij een score van 0,0 staat voor het totaal niet aan het traditionele rollenpatroon hechten van de respondent (alle stellingen met helemaal mee oneens beantwoord). De score van 4,0 correspondeert met een gemiddelde van antwoordcategorie één (zoals hierboven genoemd): een gemiddelde van helemaal mee eens op de bovengenoemde stellingen. Cronbach's Alpha voor de schaal voor het hechten aan het traditionele rollenpatroon is 0,766 voor de 235 respondenten die aan mijn criteria voldoen. De schaal voor het hechten aan het traditionele rollenpatroon lijkt dus betrouwbaar te zijn, hetgeen betekent dat de vijf items die de schaal vormen hetzelfde meten.

Door een experimentele opzet met een willekeurige toewijzing van de experimentele conditie (in dit geval het krijgen van een zoon of dochter) en een voormeting en een nameting, kunnen er causale verbanden worden gelegd. Er kan dan worden geconcludeerd dat het één het ander heeft veroorzaakt. In het geval van mijn onderzoek is de veroorzaker het krijgen van een zoon of dochter en het veroorzaakte een verandering in het gevoel van welbevinden van de ouder. Controleren op schijnverbanden is niet nodig, maar om de standaardfouten te verlagen (Franklin, 1991) heb ik wel een aantal controlevariabelen opgenomen, zoals geslacht van de ouder, leeftijd van het kind, leeftijd van de ouder, het wel of niet religieus zijn van de respondenten en opleidingsniveau.

Wellicht doet het krijgen van een kind iets anders voor het welbevinden van mannen dan voor vrouwen. Vrouwen hebben misschien meer te verliezen na het krijgen van een kind, omdat vrouwen dikwijls parttime gaan werken of vrouwen hebben juist een grotere kinderwens dan mannen. Dit is de reden dat ik het geslacht van de ouder als één van de controlevariabelen heb meegenomen.

Volgens Keizer en Schenk (2012) daalt de tevredenheid over de partnerrelatie na de geboorte van een kind, waarna deze in de loop van de jaren weer stijgt. De leeftijd van een kind is dus van belang voor de mate van welbevinden. De leeftijd van het kind heb ik meegenomen als controlevariabele in mijn regressieanalyse. Dit is een globale meting, met de leeftijd van het kind in gehele jaren. Omdat er ongeveer vier jaar tussen de verschillende metingen ligt kan de leeftijd van het kind tussen nul en vier liggen.

Verder is de leeftijd van de ouder als controlevariabele meegenomen. Het is aannemelijk dat oudere ouders na geboorte van een kind een hogere mate van welbevinden

aangeven dan jongere ouders. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat oudere ouders als ze toch nog een kind krijgen hier gelukkiger mee zijn, dan jongere ouders. Jongere ouders vinden het misschien vanzelfsprekender om een kind te krijgen; bij oudere ouders is dit wellicht minder vanzelfsprekend. Voor de leeftijd van de ouder heb ik de waarde op tijdstip 1 genomen (na geboorte van het kind).

Ook kan opleidingsniveau een rol spelen bij het welbevinden van ouders na het krijgen van een kind. Wellicht dat hoger opgeleide ouders meer te verliezen hebben. Ze hebben misschien een verantwoordelijke baan, waarvoor ze minder tijd hebben na het krijgen van een kind (deeltijd werken) en dit beïnvloedt wellicht hoe blij ze zijn met een kind. Opleiding is in de NKPS in 10 niveaus verdeeld van lagere school niet afgemaakt tot postacademisch opgeleid. Ik heb hier drie groepen van gemaakt: laag opgeleid (lagere school niet afgemaakt, lagere school, LBO en MAVO), midden opgeleid (HAVO, VWO en MBO) en hoog opgeleid (HBO, WO en postacademisch) en de waardes van tijdstip 0 (voor geboorte van het kind) genomen.

Verder zou het kunnen dat religieuze mensen blijer zijn met een kind, omdat een kind bijvoorbeeld status geeft binnen de kerk. De controlevariabele religie heeft twee categorieën: wel (waarde 1) en niet religieus (waarde 0). Ik wil weten of de respondenten voor de geboorte van het kind aangaven religieus te zijn of niet. Ik heb de waardes op tijdstip 0 (voor geboorte van het kind) dus gebruikt als controlevariabele.

Methode

De methode die ik heb gevolgd is vergelijkbaar met het onderzoek van Fitzgibbons Shafer en Malhotra (2011), waarin alleen respondenten werden meegenomen die bij de eerste meting geen kind hadden en bij de tweede meting één kind. Ik heb bepaald of de respondent een zoon of een dochter heeft gekregen en alleen de respondenten geselecteerd met één kind. Door alleen respondenten te selecteren met één kind, kunnen ouders die een jongen hebben gekregen worden vergeleken met ouders die een meisje hebben gekregen. Er is door de keuze voor ouders die hun eerste kind krijgen sprake van een natuurlijk experiment, omdat het normaal genomen van het toeval afhangt of mensen als eerste kind een zoon of dochter krijgen en er sprake is van een voor- en nameting. Doordat het afhangt van het toeval of mensen een zoon of een dochter krijgen, waardoor er geen schijnverbanden of vertroebeling door verschillende omstandigheden kunnen zijn, kunnen er causale verbanden worden gelegd.

Een natuurlijk experiment heeft niet de nadelen van een experimentele opzet. Bij

een geconstrueerde experimentele opzet in het laboratorium worden er "onnatuurlijke" omstandigheden gecreëerd, die weinig met de werkelijkheid te maken hebben (Dykstra, 2009). In het geval van een natuurlijk experiment is daar geen sprake van, omdat de omstandigheden niet worden gecreëerd, maar "natuurlijk" zijn ontstaan. Een natuurlijk experiment heeft de voordelen van een experiment, waardoor er causale verbanden kunnen worden gelegd, maar niet de laboratorium omstandigheden buiten de realiteit.

Ik heb een regressie-analyse gedaan om te bepalen of een respondent die een jongen heeft gekregen gemiddeld genomen een hogere toename van welbevinden aangeeft dan een respondent die een meisje heeft gekregen. Tevens heb ik een regressie-analyse gedaan waarin ik het interactie-effect van het geslacht van het kind met de traditionaliteit van de ouder heb opgenomen. Hiermee heb ik bepaald of de grootte van het causale effect van het geslacht van het kind afhankelijk is van de mate van traditionaliteit van de ouder.

RESULTATEN

Gemiddeld genomen is de score op welbevinden van mijn respondenten na geboorte van het eerste kind ongeveer net zo hoog als voor de geboorte van het eerste kind; het gemiddelde verschil in welbevinden voor en na de geboorte is 0,01 (zie tabel 1). Het gemiddelde gevoel van welbevinden is voor geboorte van het eerste kind en na geboorte van het eerste kind iets lager dan 3 (2,96 voor geboorte van het kind en 2,97 na geboorte van het kind). Dit staat gelijk aan een gemiddelde op de antwoordcategorie niet eens/niet oneens op de stellingen die betrekking hebben op welbevinden. Verder zijn bij de respondenten uit mijn steekproef bijna evenveel meisjes als jongens geboren (117 meisjes en 118 jongens). Het gemiddelde van de schaal die het traditionele rollenpatroon meet is 0,79 met een range van 0,0 tot 2,8. De range zou in theorie kunnen lopen tot 4, wat overeenkomt met de antwoordcategorie helemaal mee eens op alle stellingen die betrekking hebben op het traditionele rollenpatroon. Maar 4 komt dus niet voor (zeer traditionele respondenten), terwijl 0 (helemaal mee oneens op de stellingen) wel voorkomt.

Verder zijn in tabel 1 de beschrijvende statistieken van de controlevariabelen opgenomen. Van alle respondenten uit mijn steekproef is 57 procent van het vrouwelijk geslacht. Leeftijd kind loopt van 0 tot 4 jaar, leeftijd ouder van 22 tot 57 jaar, waarbij de leeftijd van vrouwen (niet opgenomen in de tabel) tot 43 loopt en er daarmee logisch uitziet. Er zijn meer hoger dan midden en lager opgeleide respondenten; hoger opgeleid

zijn 57 procent van de respondenten, midden 37 procent en lager opgeleid 6 procent van de respondenten.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken (N = 235)

Variabele	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Bereik</i>
Welbevinden voor kind	2,96	0,61	0,75 - 4,00
Welbevinden na kind	2,97	0,64	1,00 - 4,00
Toename welbevinden	0,01	0,63	-2,25 - 2,25
Zoon	0,50	0,50	0 - 1
Traditionele m/v normen	0,79	0,64	0 - 2,8
Geslacht ouder (vrouw: 1)	0,57	0,50	0 - 1
Leeftijd kind	1,23	0,97	0 - 4
Leeftijd ouder	33,32	4,02	22 - 57
Opleidingsniveau:			
Laag	0,06	0,23	0 - 1
Midden	0,37	0,49	0 - 1
Religie	0,29	0,46	0 - 1

Bron: Netherlands Kinship Panel Study

Uit model 1 van de regressieanalyse (tabel 2) blijkt dat de toename in het gevoel van welbevinden van mensen die een zoon hebben gekregen gemiddeld genomen niet anders is dan bij mensen die een dochter hebben gekregen. Ik heb hiermee dus geen bevestiging gevonden voor hypothese 1. Als er wordt gekeken naar het interactie-effect tussen het meer of minder hechten aan traditionele rollenpatronen en het krijgen van een zoon of dochter, vind ik wel een significant resultaat (zie tabel 2). Uit het model met het interactie-effect (model 3) blijkt dat naarmate ouders traditioneler zijn ze een hogere toename van welbevinden aangeven na het krijgen van een zoon ten opzichte van een dochter. Het resultaat heb ik grafisch inzichtelijk gemaakt in grafiek 1. In grafiek 1 is te zien dat de impact van het krijgen van een meisje groter is dan het krijgen van een jongen. Ik heb bevestiging voor hypothese 2 gevonden, maar de uitkomst kan beter andersom worden verwoord dan de hypothese: naarmate ouders traditioneler zijn, zijn ze minder tevreden als ze een meisje hebben gekregen dan een jongen. Heel traditionele ouders komen overigens weinig voor; 97 procent van de respondenten heeft een score van 2,0 of lager op de schaal "traditioneel rollenpatroon". Bij een score van 2,0 is er door de

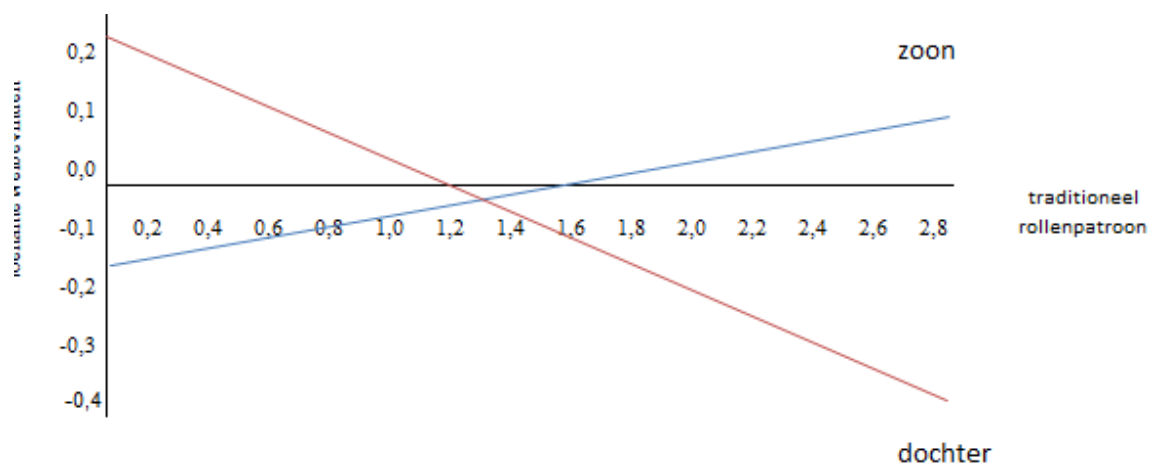
respondent met een gemiddelde van niet eens, niet oneens geantwoord op de stellingen over het traditionele rollenpatroon. Bij scores lager dan 2,0, zijn respondenten het meer oneens, dan eens met de stellingen. De toename in welbevinden wordt voor 4 procent verklaard door de combinatie van het geslacht van het kind en de traditionaliteit van de ouders. Dit is niet veel, 96 procent van de toename in welbevinden van de ouders wordt dus niet verklaard door dit model.

Tabel 2. Regressiemodel krijgen van een zoon of dochter en toename welbevinden, Nederland. (N = 235)

Variabele	<i>Model 1</i>		<i>Model 2</i>		<i>Model 3</i>	
	B	SE B	B	SE B	B	SE B
Constante	0,081	0,058	0,118	0,075	0,245*	0,091
Zoon	-0,143	0,081	-0,137	0,082	-0,384**	0,130
Tr. rollenpatroon m/v			-0,051	0,066	-0,227*	0,098
Zoon*tr rollenpatroon					0,318*	0,132
R ²		0,013		0,015		0,040

* $p < ,05$. ** $p < ,01$.

Grafiek 1. Verband hechten aan traditioneel rollenpatroon en toename welbevinden na het krijgen van zoon of dochter

Om de standaardfouten te verlagen heb ik de volgende controlevariabelen in mijn regressieanalyse opgenomen: geslacht van de ouder, leeftijd van het kind, leeftijd van de ouder, opleiding van de ouder en het wel of niet religieus zijn van de ouder. Deze con-

trolevariabelen veranderen het verband tussen het krijgen van een zoon of dochter, het hechten aan het traditionele rollenpatroon en het welbevinden van de ouder niet. Het interactie-effect van het geslacht van het kind en het hechten aan het traditionele rollenpatroon blijft significant ($p < 0,05$) na toevoeging van de controlevariabelen.

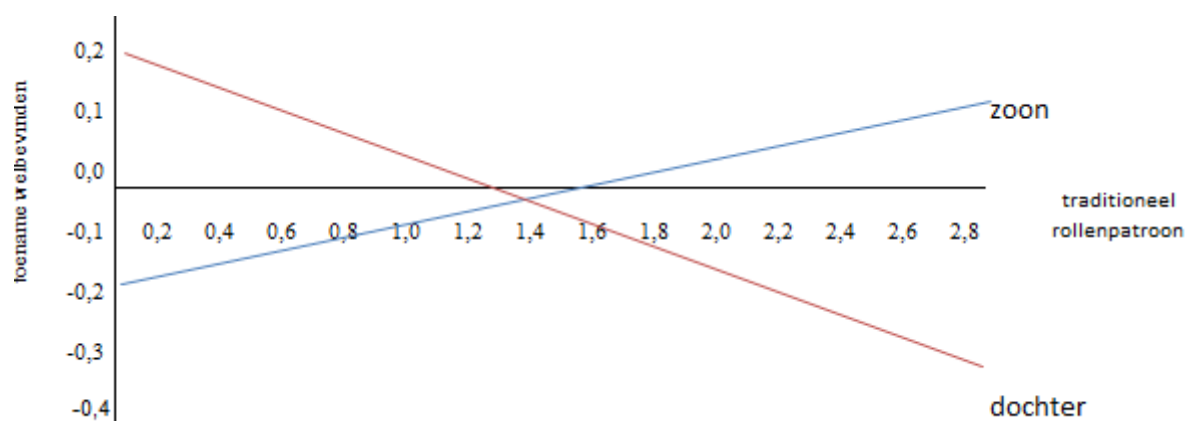
Hieronder bespreek ik kort hoe de controlevariabelen de toename van het welzijn van de respondenten na geboorte van hun eerste kind beïnvloeden. Er is geen verschil in toename van welzijn na geboorte van het eerste kind tussen mannen en vrouwen en er is ook geen effect van opleidingsniveau en religie op deze toename van welzijn. Verder is er gemiddeld genomen sprake van een afname van 0,132 van het welzijn van de respondent na geboorte van het kind voor elk jaar dat het kind ouder is op het moment van meten (de leeftijd van het kind loopt van 0 tot 4 jaar). Dit is een opvallende uitkomst, omdat dit in tegenspraak is met eerder onderzoek. Uit eerder onderzoek blijkt dat het welbevinden van ouders daalt na geboorte van een kind, waarna hun welbevinden na verloop van jaren weer toeneemt. Maar deze stijging is vooral vanaf de lagere schoolleeftijd (Keizer & Schenk, 2012) en het oudste kind in mijn onderzoek is 4 jaar en heeft deze leeftijd dus nog niet bereikt. Er is gemiddeld genomen sprake van een toename van 0,033 van het welzijn van de respondent na geboorte van het kind voor elk jaar dat de respondent een hogere leeftijd heeft. In tabel 3 zijn de uitkomsten van de controlevariabelen in tabelvorm weergegeven. In grafiek 2 heb ik het verband tussen het krijgen van een zoon of dochter, traditionaliteit van de ouder en het welbevinden van de ouder weergegeven met constant gehouden controlevariabelen. Hieruit blijkt dat het verband niet is veranderd; wel is het effect van het krijgen van een zoon voor traditionele mensen groter dan zonder de controlevariabelen.

Tabel 3. Regressiemodel krijgen van een zoon of dochter en toename welbevinden, Nederland. (N = 235)

Variabele	<i>Model 4</i>	
	B	SE B
Constante	-0,804*	0,396
Zoon	-0,373**	0,129
Tr. rollenpatroon m/v	-0,181	0,102
Zoon * tr rollenpatroon	0,293*	0,129
Geslacht ouder (vrouw: 1)	0,065	0,091
Leeftijd kind	-0,132**	0,043
Leeftijd ouder	0,033**	0,011
Opleidingsniveau:		
laag (ref: hoog)	0,300	0,180
midden (ref: hoog)	0,058	0,087
Religie	-0,013	0,089
R ²		0,112

* $p < ,05$. ** $p < ,01$.

Grafiek 2. Verband hechten aan traditioneel rollenpatroon en toename welbevinden na het krijgen van een zoon of dochter met constant houden van de controlevariabelen

CONCLUSIE EN DISCUSSIE

Uit mijn onderzoek blijkt dat er bij Nederlandse ouders gemiddeld genomen geen verschil in toename van welbevinden is na het krijgen van een zoon of dochter. Mijn verwachting dat Nederlanders gemiddeld genomen vrij traditioneel denken blijkt niet uit de resultaten van mijn onderzoek. Wellicht komt het praktisch beter uit dat vrouwen meer van de zorgtaken op zich nemen en mannen meer buitenshuis werken, maar hebben deze vrouwen en mannen niet de overtuiging dat dit de enige manier is om de rollen te verdelen. Er lijkt wel een verband te zijn tussen de mate van gehechtheid aan het traditionele rollenpatroon en de toename van het welbevinden van ouders na het krijgen van een zoon of dochter. Naarmate ouders traditioneler zijn, zijn ze minder tevreden als ze een meisje hebben gekregen dan een jongen. Gelukkige ouders zijn belangrijk voor de ontwikkeling van het kind; het lijkt erop dat jongens beter af zijn naarmate ouders traditioneler zijn en meisjes naarmate ouders progressiever zijn.

Een kanttekening hierbij is dat de toename in welbevinden slechts voor 4 procent wordt verklaard door de combinatie van het geslacht van het kind en de traditionaliteit van de ouders; er is hiermee nog 96 procent van de toename in welbevinden onverklaard. Verder kun je je afvragen hoe lang deze toename in welbevinden stand houdt. Bij de "setpoint" theorie van geluk, zoals genoemd in het artikel van Kohler, Behrman & Skytt (2005) wordt er vanuit gegaan dat iedereen een aangeboren of aangeleerd geluksniveau heeft waar alleen tijdelijk een verandering in optreedt bij bijzondere gebeurtenissen. Een bijzondere gebeurtenis is in mijn onderzoek de geboorte van een kind. Vervolgonderzoek naar hoe lang de toename van welbevinden stand houdt na geboorte van een kind en wat dit betekent voor de ontwikkeling van het kind is wenselijk.

Ook vervolgonderzoek naar het effect van een tweede kind is wenselijk. Uit onderzoek blijkt dat ouders de voorkeur geven aan een zoon én een dochter om de ontwikkeling van beide geslachten mee te kunnen maken (Begall & Mills, 2007). Er zou toekomstig onderzoek gedaan kunnen worden naar het geslacht van het tweede kind. Hierbij kan bepaald worden of het voor het welbevinden van de ouders uitmaakt als het tweede kind een ander geslacht heeft dan het eerste en of dit effect anders is voor traditionele en progressieve ouders.

In mijn onderzoek ben ik er vanuit gegaan dat het van het toeval afhangt of mensen een jongen of een meisje krijgen. Er is literatuur te vinden, die dat enigszins in twijfel trekt. Het moment van geslachtsgemeenschap ten opzichte van de ovulatie zou voor een deel het nageslacht van het kind kunnen beïnvloeden. Als dit waar is en ouders dit be-

wust aanwenden om het kind van het voorkeurgeslacht te krijgen berust het krijgen van een zoon of dochter niet volledig op toeval. Er wordt hiervoor geen bevestiging gevonden in onderzoek. Wilcox, Weinberg en Baird (1995) hebben onderzoek gedaan naar het moment van geslachtsgemeenschap ten opzichte van de ovulatie, maar hebben geen bevestiging gevonden dat dit het geslacht van de baby beïnvloedt.

Een aantal resultaten uit mijn onderzoek zijn in tegenspraak met eerder onderzoek, hierdoor zou het representatieve van mijn steekproef in twijfel getrokken kunnen worden. Respondenten geven gemiddeld genomen een lichte (wel bijna verwaarloosbaar) toename van welbevinden aan na geboorte van het eerste kind, terwijl uit eerdere literatuur blijkt dat het welbevinden afneemt na geboorte van een kind. Tevens geven ouders met een ouder kind op het moment van interview (leeftijd kind loopt van 1 tot 4 Jaar) gemiddeld genomen een hoger welbevinden aan dan ouders met een jonger kind; dit is ook in tegenspraak met eerder onderzoek.

Mijn onderzoek is een natuurlijk experiment, waardoor ik causale verbanden kan leggen. Het lijkt erop dat naarmate ouders traditioneler ze, ze blijer zijn als ze een zoon hebben gekregen en naarmate ouders progressiever zijn, ze blijer zijn als ze een dochter hebben gekregen. Gelukkige ouders zijn belangrijke voor een goede ontwikkeling van het kind, dus zijn jongens gemiddeld genomen beter af bij traditionele ouder en meisjes bij progressieve ouders.

LITERATUUR

- Andersson, G., Hank, K., Rønsen, M., & Vikat, A. (2006). Gendering family composition: Sex preferences for children and childbearing behavior in the Nordic countries. *Demography*, *43*, 255-267.
- Begall, K., & Mills M. (2007). Liever een jongetje en een meisje. *Demos*, *23*, 7-9.
- Blom, J. C. H. (1993). Een harmonisch gezin en individuele ontplooiing. Enkele beschouwingen over veranderende opvattingen over de vrouw in Nederland sinds de jaren dertig. *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, *108*, 28-50.
- Das Gupta, M., Zhenghua, J., Bohua, L., Zhenming, X, Chung, W., & Hwa-Ok, B. (2003). Why is son preference so persistent in East and South Asia? A cross-country study of China, India and the Republic of Korea. *The Journal of Development Studies*, *40*, 153-187.
- Diener, E., Emmons, R., Larsen, J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, *49*, 71-75.
- Downey, G., & Coyne, J. C. (1990). Children of depressed parents: An integrative review. *Psychological Bulletin*, *108*, 50-76.
- Dykstra, P. A. (2009). Experimenteel onderzoek: het overwegen waard. *Mens & Maatschappij*, *84*, 1-3.
- Dykstra, P. A., Kalmijn, M., Knijn, T. C. M., Komter, A. E., Liefbroer A. C., & Mulder C. H. (2012). *Codebook of the Netherlands Kinship Panel Study*. Den Haag: NIDI.
- Fitzgibbons Shafer, E., & Malhotra, N. (2011). The effect of a child's sex on support for traditional gender roles. *Social Forces*, *90*, 209-222.
- Franklin, C. H. (1991). Efficient estimation in experiments. *The Political Methodologist*, *4*, 13-15.
- Keizer, R., Dykstra, P. A., & Poortman, A.-R. (2010). The transition to parenthood and well-being: The impact of partner status and work hour transitions. *Journal of Family Psychology*, *24*, 429-438.
- Keizer, R., & Schenk, N. (2012). Becoming a parent and relationship satisfaction: A longitudinal dyadic perspective. *Journal of Marriage and Family*, *74*, 759-773.
- Kohler, H.-P., Behrman, J. R., & Skytthe, Z. (2005). Partner+children=happiness? The effects of partnerships and fertility on well-being. *Population and Development Review*, *31*, 407-445.

- Lerner, J. V., & Galambos, N. L. (1985). Maternal role satisfaction, mother-child interaction, and child temperament: A process model. *Developmental Psychology, 21*, 1157-1164.
- Lundberg, S. (2005). Sons, daughters, and parental behaviour. *Oxford Review of Economic Policy, 21*, 340-356.
- Ribberink, A. (2001). De tegenstrijdige impact van de tweede feministische golf. *Nieuwste Tijd, 1*, 21-37.
- Van den Brakel, M. (2012). Financieel kwetsbare vrouwen. *Sociaaleconomische trends, 3e kwartaal 2012*. Geraadpleegd op 5 april 2014 via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/FA7FEFF7-4B98-4D06-BCF2-E4692454F2F5/0/2012k3v4p20art.pdf>
- Van Doorne-Huiskes, A., & Schippers, J. (2010). Vrouwen op de arbeidsmarkt: Een succesvolle worsteling. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, 26*, 400-416.
- Visser, J. (2002). The first part-time economy in the world: A model to be followed? *Journal of European Social Policy, 12*, 23-42.
- Wilcox, A. J., Weinberg, C. R., & Baird, D.D. (1995). Timing of sexual intercourse in relation to ovulation. Effects on the probability of conception, survival of the pregnancy, and sex of the baby. *The New England Journal of Medicine, 333*, 1517-1521.